

Андрій Володимирович ЗАВГОРОДНІЙ

кандидат фізико-математичних наук,
кафедра економіки та інформаційних технологій
Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини вищого навчального
закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
E-mail: andrew-mdu@ukr.net

АНАЛІЗ ТОВАРНОЇ СТРУКТУРИ ЕКСПОРТУ УКРАЇНСЬКОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

Завгородній, А. В. Аналіз товарної структури експорту українського Причорномор'я [Текст] / Андрій Володимирович Завгородній // Український журнал прикладної економіки. – 2019. – Том 4. – № 3. – С. 229–236. – ISSN 2415-8453.

Анотація.

Вступ. Зовнішньоекономічна активність регіонів на сьогоднішній день виступає як певний фактор, що сприяє підвищенню добробуту населення, покращенню якості його життя, а також соціально-економічному розвитку території і підвищенню її конкурентоспроможності.

Мета статті полягає у аналізі товарної структури експорту українського Причорномор'я.

Результати. Досліджено експорт Миколаївської, Херсонської, Одеської області та Причорноморського регіону за окремими товарними групами та визначена структура експорту. Досліджено експорт Миколаївської області в 2009-2018 роках за окремими товарними групами та його структура. Порівняно з 2014 роком експорт області збільшився на 10,3 % до 2,3 млрд дол. США із середньорічним приростом у 7,5 % протягом останніх трьох років. Найбільшою є частка продуктів рослинного походження – приблизно 90 %. Протягом 5 років у структурі експорту товарів області скоротилась питома вага продукції машинобудування, частка якої послідовно зменшувалась з 14,1 % у 2014 році до 2,3 % у 2018 році, що пояснюється втратою традиційних східних ринків збуту. Досліджено товарну структуру експорту Херсонської області, де найбільшою є питома вага продуктів рослинного походження – їх частка в експорті приблизно 60 %. Експорт живих тварин і продуктів тваринного походження зріс з 7982,9 тис. дол. у 2009 році до 14525,7 тис. дол. в 2018 році, що відповідно склало від 3,13 % до 8,34 % питомої ваги. Досліджено товарну структуру експорту Одеської області. Найбільшою є частка продуктів рослинного походження, їх частка в експорті зросла з 43,49 до 64,98 %. Скоротилась питома вага жирів та олії тваринного або рослинного походження: з 33,27 % до 20,34 %. Досліджено товарну структуру експорту Причорноморського району в цілому. Найбільшою є частка продуктів рослинного походження, їх частка в експорті зросла з 70,77 до 76,81 %. Скоротився обсяг готових харчових продуктів і жирів та олії рослинного походження з 14 % до 10,3 % та 11 % відповідно.

Висновки. В цілому показники зовнішньоторговельної діяльності підприємств АПК Причорноморського району істотно виросли в 2009-2018 роки. В останні роки (2014-2018) істотно впали обсяги імпорту. Найбільш результативними з точки зору зовнішньоторговельного сальдо є підприємства агропромислового комплексу Миколаївської області.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність регіону, експорт, імпорт, динаміка, регіональні зовнішньоекономічні відносини, зовнішньоекономічні зв'язки регіону.

**ANALYSIS OF THE GOODS STRUCTURE OF EXPORT
OF THE UKRAINIAN BLACK SEA REGIONS**

Abstract

Introduction. *The foreign economic activity of the regions to date is a factor contributing to improving the well-being of the population, improving its quality of life, as well as the socio-economic development of the territory and increasing its competitiveness.*

The purpose of the article is to analyze the commodity structure of exports of the Ukrainian Black Sea region.

Results. *The export of Mykolaiv, Kherson, Odesa and Black Sea regions by individual product groups is investigated and the export structure is determined. The export of the Mykolaiv region in 2009-2018 by separate product groups and its structure is investigated. Compared to 2014, the region's exports increased by 10,3 % to \$ 2,3 billion with an average annual increase of 7,5 % over the last three years. The largest is the proportion of crop products – about 90 %. Within 5 years, the share of machinery products in the structure of export of goods in the region decreased, the share of which consistently decreased from 14,1 % in 2014 to 2,3 % in 2018, which is explained by the loss of traditional eastern markets. The commodity structure of Kherson region export is investigated, where the largest is the share of crop products – their share in export is about 60 %. Exports of live animals and animal products increased from \$ 7982,9 thousand in 2009 to \$ 14525,7 thousand in 2018, correspondingly from 3,13 % to 8,34 % of the share. The commodity structure of export of Odessa region is investigated. The largest is the share of crop products, that increased from 43,49 to 64,98 % in exports. The share of fats and animal oils or vegetable origin decreased: from 33,27 % to 20,34 %. The commodity structure of the Black Sea region exports as a whole is investigated. The highest is the share of crop products, that increased from 70,77 to 76,81 % in exports. The volume of finished foods and fats and vegetable oils decreased from 14 % to 10,3 % and 11 % respectively.*

Conclusions. *In general, the indicators of foreign trade activity of the agricultural enterprises of the Black Sea region increased significantly in 2009-2018. In recent years (2014-2018) import volumes have fallen substantially. The most productive in terms of foreign trade balance are the enterprises of the agro-industrial complex of Mykolaiv region.*

Key words: *foreign economic activity of the region, export, import, dynamics, regional foreign economic relations, foreign economic relations of the region.*

JEL classification: F40; L80

Вступ

За часи незалежності України посилення євроінтеграційних тенденцій у зовнішньоекономічній та міжнародній діяльності Причорноморського регіону стає характерною рисою суспільно-політичного та економічного життя. Останнім часом найбільш поширеним стає міжрегіональне співробітництво в рамках міжнародних регіональних організацій і на двосторонній основі, тому постає проблема в наданні кращих умов для здійснення зовнішньоекономічної діяльності експортоорієнтованим підприємствам регіону.

Розвиток зовнішньоторговельних операцій Причорноморського регіону є важливим елементом розширення спектру взаємодії різних регіональних економік у межах єдиної національної економіки України. Характерною ознакою зовнішньої торгівлі стала практично повна її лібералізація, яка призвела до змін

зовнішньоекономічної стратегії та пріоритетів, що, своєю чергою, вимагало змін у структурі зовнішньоторговельної політики за рахунок встановлення нових форм організації та управління зовнішньоекономічною діяльністю Причорноморського регіону. Інтеграція Причорноморського регіону до світового економічного простору неможлива без формування експорторієнтованої структури національної та регіональної економіки. Це передбачає визначення пріоритетних галузей та виробництв, в яких потрібно розвивати експортну орієнтацію. Науковою основою такої системи повинна стати комплексна програма розвитку експортного потенціалу Причорноморського регіону.

Аналізу зовнішньоекономічної діяльності та аналізу експортного потенціалу регіонів присвятили свої праці такі вчені як: Г. Дроздова, Ю. Козак, Н. Притула, О. Єрмакова, М. Рубіш, М. Суржиков, Г. Козлова, Е. Прушківська, Ю. Шишова, В. Лисюк, І. Циналєвська, В. Третяк, С. Тимофеєнко, Т. Мельник, О. Пирог, А. Зацепило, Н. Павленчик, О. Процевят, Р. Скриньковський, Л. Гарасим тощо. Разом з тим варто дослідити динаміку обсягів експортно-імпортних операцій областей Причорноморського регіону, їх географічну й товарну структуру, відносні показники зовнішньоторговельної діяльності.

Мета статті

Провести аналіз товарної структури агропродовольчого експорту українського Причорномор'я, визначити його специфічні особливості, ознаки та тенденції розвитку.

Виклад основного матеріалу

В основу організації зовнішньоекономічної діяльності Причорноморського регіону в умовах глобалізації покладено знаходження певного балансу загальнонаціональних і регіональних інтересів, а також комерційних інтересів суб'єктів господарювання, розміщених на території регіонів, побудову з урахуванням цього балансу активних зовнішньоекономічних зв'язків певної території.

Постає питання нарощування зовнішньоекономічних зв'язків, збільшення експорту товарів і послуг для регіону. Оскільки виявлені основні тенденції в динаміці та структура показників зовнішньої торгівлі підприємств АПК Причорноморського району, слід дослідити, за рахунок яких більш вузьких факторів були генеровані ці особливості. Один із таких факторів – товарна спеціалізація АПК району й окремих регіонів, яка проявляється в товарній структурі експорту. Як видно із наведених даних (табл. 1), у складі експорту підприємств АПК домінують продукти рослинного походження, їх експорт зріс з 665067,5 тис. дол. у 2009 році до 1291253 тис. дол. в 2018 році.

Таблиця 1. Експорт Миколаївської області в 2009-2018 роках, тис. дол.

Рік	Живі тварини; продукти тваринного походження	Продукти рослинного походження	Жири та олії тваринного або рослинного походження	Готові харчові продукти	Разом
2009	3408,7	665067,5	4148,4	45642,8	718267,4
2010	2564,5	711134,3	69624,5	60519,9	843843,2
2011	23927,4	517455	118331,5	82990,1	742704,0
2012	6356,9	1057757	179839,1	125101,2	1369084,6
2013	9387,5	1077479	22222,2	92522,8	1201611,6
2014	18652,4	926050,4	31674,8	74371,1	1051108,7
2015	18938,2	832575,2	49858,3	57931,1	959302,8
2016	25148,7	947845,1	32741,3	72402,6	1078137,7
2017	28464,7	1050858	130920,8	102406,5	1312649,8
2018	17777,7	1291253	53451,9	89747,8	1452230,4

Джерело: складено автором

Наступна за величиною складова експорту підприємств АПК Миколаївської області – готові харчові продукти – їх експорт зріс з 45642,8 тис. дол. у 2009 році до 89747,8 тис. дол. в 2018 році. Експорт жирів та олій зріс з 4148,4 тис. дол. у 2009 році до 53451,9 тис. дол. в 2018 році. Експорт живих тварин та продуктів тваринного походження зріс з 3408,7 тис. дол. у 2009 році до 17777,7 тис. дол. в 2018 році. Структура експорту зображена в табл. 2.

Таблиця 2. Структура експорту Миколаївської області в 2009-2018 роках, %

Рік	Живі тварини; продукти тваринного походження	Продукти рослинного походження	Жири та олії тваринного або рослинного походження	Готові харчові продукти	Разом
2009	0,47	92,59	0,58	6,35	100,00
2010	0,30	84,27	8,25	7,17	100,00
2011	3,22	69,67	15,93	11,17	100,00
2012	0,46	77,26	13,14	9,14	100,00
2013	0,78	89,67	1,85	7,70	100,00
2014	1,77	88,10	3,01	7,08	100,00
2015	1,97	86,79	5,20	6,04	100,00
2016	2,33	87,92	3,04	6,72	100,00
2017	2,17	80,06	9,97	7,80	100,00
2018	1,22	88,92	3,68	6,18	100,00

Джерело: складено автором

Порівняно з 2014 роком експорт області збільшився на 10,3 % до 2,3 млрд дол. США із середньорічним приростом у 7,5 % протягом останніх трьох років. Нарощенню обсягів експортної торгівлі сприяли збільшення фізичних обсягів відвантаження зернових та олійних культур завдяки будівництву нових та розширенню потужностей існуючих перевантажувальних терміналів (Bunge, Cofco, ТОВ СП «Нібулон», ТОВ «СП «ПАЕК», ТОВ МСП «Ніка-Тера»), а також сприятлива світова кон'юнктура на основні товарні групи обласного експорту. Очікувано найбільшою є частка продуктів рослинного походження – приблизно 90 %.

Агропромисловий комплекс, переробна промисловість і транзитний потенціал обумовлюють спеціалізацію регіону на торгівлі зерном, глиноземом та олійними культурами. Така сировинна спрямованість експорту створює загрози для стійкого розвитку економіки області внаслідок залежності від світової кон'юнктури.

Протягом 5 років у структурі експорту товарів області скоротилась питома вага продукції машинобудування, частка якої послідовно зменшувалась з 14,1 % у 2014 році до 2,3 % у 2018 році, що пояснюється погіршенням відносин та припиненням поставок механічного обладнання до основного ринку збуту такої продукції – Російської Федерації. Процес переорієнтації на інші закордонні ринки збуту потребує часу. Частково компенсувати втрати змогли ті суб'єкти господарювання, які сконцентрувались на внутрішньому ринку.

Загалом, суб'єкти господарювання Миколаївщини співпрацюють з партнерами із майже 150 країн світу, що свідчить про активну та диверсифіковану зовнішньоекономічну діяльність підприємств регіону.

Дослідимо товарну структуру експорту Херсонської області, вихідні дані по якій наведено в табл. 3.

Як видно із наведених даних, у складі експорту підприємств АПК домінують продукти рослинного походження, їх експорт зріс з 106476,3 тис. дол. у 2009 році до 107800,1 тис. дол. в 2018 році. Наступна за величиною складова експорту підприємств АПК Херсонської області – готові харчові продукти, їх експорт зріс з 37363,9 тис. дол. у 2009 році до 39086,6 тис. дол. в 2018 році. Експорт жирів та олій знизився з 17640,7 тис.

дол. у 2009 році до 12675,2 тис. дол. в 2018 році. Експорт живих тварин і продуктів тваринного походження зріс з 7982,9 тис. дол. у 2009 році до 14525,7 тис. дол. в 2018 році.

Таблиця 3. Експорт Херсонської області в 2009-2018 рр., тис. дол.

Рік	Живі тварини; продукти тваринного походження	Продукти рослинного походження	Жири та олії тваринного або рослинного походження	Готові харчові продукти	Разом
2009	5225,9	106476,3	17640,7	37363,9	166706,8
2010	7982,9	87815,1	4329,8	59422,3	159550,1
2011	9408,4	107638,7	4015,1	59215	180277,2
2012	11925,5	107108,3	3910,3	56191,4	179135,5
2013	23132,5	94212	5494,3	67719,3	190558,1
2014	33371	140472,8	4214,6	60810,6	238869
2015	15786,2	77951,6	7525,1	26827,4	128090,3
2016	12689,2	97004,6	19494,5	39357,6	168545,9
2017	14219,8	106023,9	20529	40736,9	181509,6
2018	14525,7	107800,1	12675,2	39086,6	174087,6

Джерело: складено автором

У 2018 р. експорт товарів становив 269,9 млн дол. США, імпорт – 328,4 млн дол. Порівняно з 2017 р. експорт зменшився на 6,6 % (на 19,2 млн дол.), імпорт зріс у 1,6 рази (на 126,0 млн дол.). Від’ємне сальдо становило 58,5 млн дол. (у 2017 р. сальдо було позитивне – 86,8 млн дол.). Найбільшою є питома вага продуктів рослинного походження – їх частка в експорті приблизно 60 % (рис. 1).

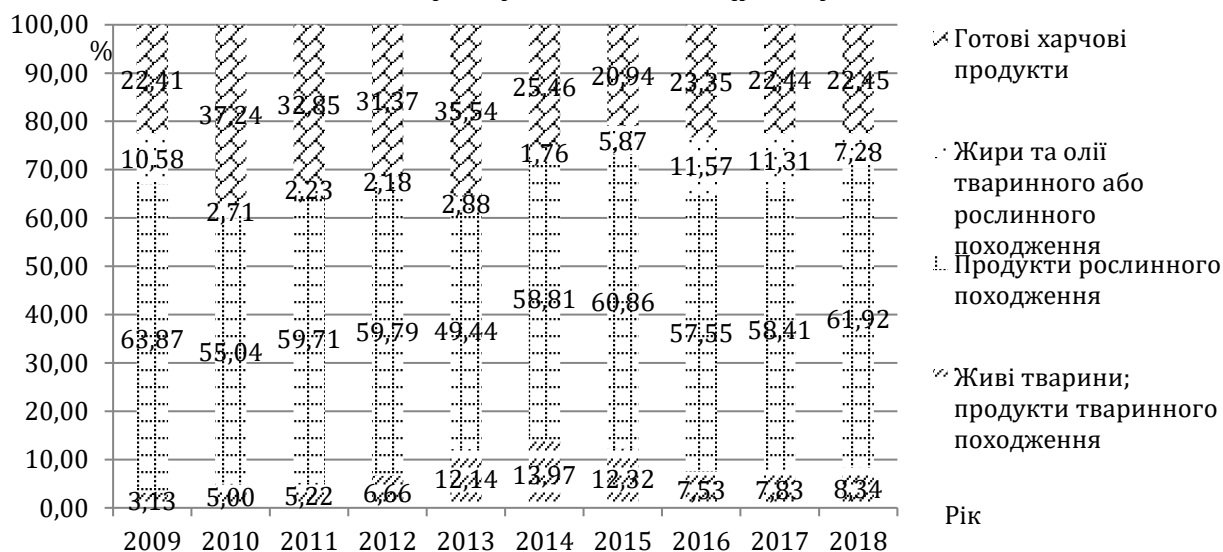

Рис. 1. Структура експорту підприємств АПК Херсонської області в 2009-2018 рр.

Дослідимо товарну структуру експорту Одеської області. У складі експорту підприємств АПК Одеської області також домінують продукти рослинного походження, їх експорт зріс з 231548,7 тис. дол. у 2009 році до 780270,5 тис. дол. в 2018 році. Наступна за величиною складова експорту підприємств АПК Херсонської області – жири та олії, їх експорт зріс з 177125,6 тис. дол. у 2009 році до 244233 тис. дол. в 2018 році. Експорт готових продуктів зріс з 117500 тис. дол. у 2009 році до 163477,5 тис. дол. в 2018 році. Експорт живих тварин та продуктів тваринного походження зріс з 6284,5 тис. дол. у 2009 році до 12856,3 тис. дол. в 2018 році. Структура експорту зображена в табл. 4.

Найбільшою є частка продуктів рослинного походження, їх частка в експорті зросла з 43,49 до 64,98 %.

Нарешті дослідимо товарну структуру експорту Причорноморського району в цілому: табл. 5.

Таблиця 4. Структура експорту Одеської області в 2009-2018 роках, %

Рік	Живі тварини; продукти тваринного походження	Продукти рослинного походження	Жири та олії тваринного або рослинного походження	Готові харчові продукти	Разом
2009	1,18	43,49	33,27	22,07	100,00
2010	1,71	41,96	34,84	21,50	100,00
2011	0,38	53,31	26,20	20,11	100,00
2012	0,36	44,67	28,64	26,33	100,00
2013	1,53	60,40	15,75	22,32	100,00
2014	0,85	64,14	20,36	14,65	100,00
2015	0,76	68,13	19,47	11,63	100,00
2016	0,80	62,34	27,31	9,54	100,00
2017	1,01	65,04	25,06	8,89	100,00
2018	1,07	64,98	20,34	13,61	100,00

Джерело: складено автором

Таблиця 5. Експорт Причорноморського району в 2009-2018 рр., тис. дол.

Рік	Живі тварини; продукти тваринного походження	Продукти рослинного походження	Жири та олії тваринного або рослинного походження	Готові харчові продукти	Разом
2009	14919,1	1003093	198914,7	200506,7	1417425,8
2010	19941,8	1029552	265421,8	238103,4	1553018,9
2011	35443,2	919341,4	266979,5	253207,2	1474971,3
2012	20716,3	1465850	376695,5	358696,2	2221988,2
2013	43150,8	1591781	137263,6	315446,1	2087641,2
2014	60400,6	1701158	237309,6	280162,3	2279390,6
2015	42095,8	1569880	245819,6	197347,7	2055143,3
2016	47193,6	1773914	371673,6	223378,7	2416159,6
2017	55516,6	1985830	470871,5	256488,2	2768706,4
2018	45159,7	2179324	310360,1	292311,9	2837155,3

Джерело: складено автором

Ми бачимо, що у складі експорту підприємств АПК Причорноморського району експорт продуктів рослинного походження зріс з 1003093 тис. дол. у 2009 році до 2179324 тис. дол. в 2018 році.

Наступна за величиною складова експорту підприємств АПК Херсонської області – жири та олії, їх експорт зріс з 198914,7 тис. дол. у 2009 році до 310360,1 тис. дол. в 2018 році. Експорт готових продуктів зріс з 200506,7 тис. дол. у 2009 році до 292311,9 тис. дол. в 2018 році. Експорт живих тварин та продуктів тваринного походження зріс з 14919,1 тис. дол. у 2009 році до 45159,7 тис. дол. в 2018 році. 2008 р. характеризувався значним нарощенням обсягів зовнішньої торгівлі товарами. Експорт зріс на 72,8 %, а імпорт – більш ніж у 2 рази. Такий високий темп зростання обсягу ввезених товарів призвів до утворення максимального для досліджуваного періоду негативного сальдо в розмірі 2934,7 млн дол. США. Обсяг експорту у даному році був на 40,2 % меншим, ніж обсяг імпорту. Негативне сальдо спостерігалось ще п'ять років.

Починаючи з 2014 р. ситуація змінилась. Для даного року характерний спад обсягів зовнішньої торгівлі товарами. Експорт скоротився на 4,7 % порівняно з 2013 р. Для імпоротної діяльності характерні ще вищі темпи: падіння обсягів надходжень з-за кордону становили 43,7 %. Перевищення темпів падіння імпорту над темпами падіння експорту призвело до появи позитивного сальдо зовнішньої торгівлі Причорноморського економічного району, рівень якого склав 852,0 млн дол. США. Аналогічна тенденція зберіглася і у 2015 р., що зумовило зростання позитивного сальдо до 1869,9 млн дол. США. Експорт перевищив імпорт у 2015 р. більш ніж у 2 рази.

Найбільшою є частка продуктів рослинного походження, їх частка в експорті зросла з 70,77 до 76,81 % (рис. 2).

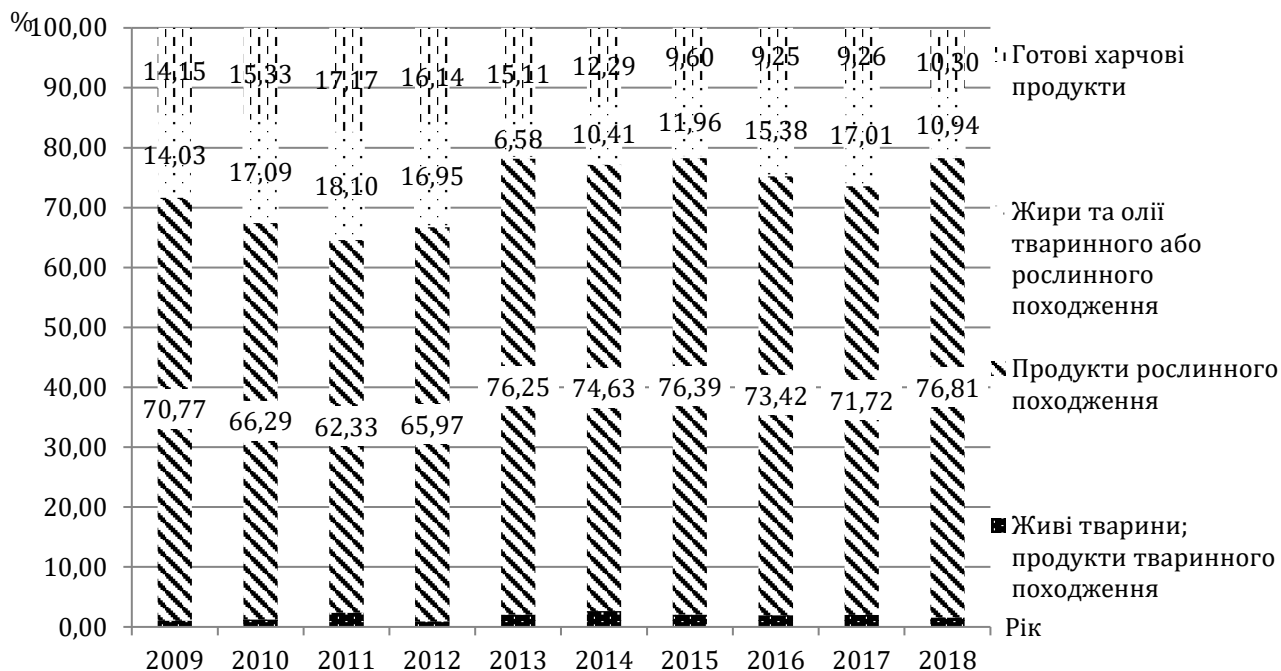

Рис. 2. Структура експорту підприємств АПК Причорноморського району в 2009-2018 рр. за товарними групами

У 2008-2009 рр. відмічається зростання частки експорту товарів даними областями в загальному обсязі продажу товарів Україною в цілому. У 2009 р. вона зафіксована на рівні 8,4 %. Упродовж 2010-2011 рр. знову спостерігається скорочення зазначеного показника до майже мінімального рівня (5,2 %). У 2012-2016 рр. питома вага продажу товарів за кордон досліджуваними областями в загальному обсязі експорту товарів Україною поступово зростала і досягла максимального рівня у 2016 р. (9,5 %). Найбільша частка припадала у даному році на Миколаївську область (4,6 %), а найменша – на Херсонську (0,7 %). Питома вага експорту товарів Одеською областю становила при цьому 4,2 %. У 2017 р. частка експорту товарів трьома областями знизилась до 9,3 %, а у 2018 р. ще на 0,7 % і склала 8,6 %. У 2018 р. у розрізі окремих областей зафіксовані такі показники: Миколаївська – 4,5 %, Одеська – 3,5 % та Херсонська – 0,6 %.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Здійснений аналіз статистичних даних щодо експорту агропродовольчої продукції суб'єктами господарювання Причорноморського регіону у період 2009-2018 років за окремими групами товарів дозволив обґрунтувати висновки та виокремити певні ознаки та особливості зовнішньоторговельних процесів, зокрема:

- у період з 2010 р. за всіма групами агропродовольчих товарів спостерігається зростання регіонального експорту. Особливої уваги заслуговують прирости експортування живих тварин і продуктів тваринного походження, які відмічають збільшення у 2,26 рази та продуктів рослинного походження (+2,12 рази), тоді як зростання продажу у 2018 р. за групою «Жири та олії тваринного або рослинного походження» та «Готові харчові продукти» коливалися на рівні +17,0 та +22,8 % відповідно;

- найбільшу частку у структурі агропродовольчого експорту Причорномор'я України забезпечують продажі на зовнішньому продовольчому ринку продукції рослинного походження, середній показник вартості якої за 2016-2018 рр. становить 1979,7 млн дол. США, тоді як на групу товарів «Жири та олії тваринного або рослинного

походження» та «Готові харчові продукти» припадає в середньому 384,3 та 257,4 млн дол. США відповідно.

Дослідження структури агропродовольчого експорту Причорноморського регіону за групами товарів у період 2010-2018 рр. виявило суттєве зростання частки продажу групи товарів «Продукти рослинного походження» на +15,8 в.п. за вказаний період до частки у 76,81 % від загального регіонального експорту тощо.

При визначенні стратегії експортоорієнтованим підприємствам регіону слід розробляти стратегічні напрями експортного збуту продукції та володіти інформацією про потенційні зовнішні ринки. Проте необхідною стає підтримка уряду в наданні привабливих умов для здійснення зовнішньоекономічних операцій експортоорієнтованих підприємств регіону.

Список літератури

1. Головне управління статистики у Миколаївській області. URL: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
2. Головне управління статистики у Одеській області. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
3. Головне управління статистики у Херсонській області. URL: <http://ks.ukrstat.gov.ua/>
4. Державна служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Лагодієнко В. В. Підвищення ефективності здійснення зовнішньоекономічної діяльності за допомогою впровадження концепції маркетингу. *Бізнес-Навігатор*. 2014. № 1(33). С. 237–243.
6. Козлова Г. В. Региональные внешнеэкономические связи как атрибут региональной экономики. *Социально-экономические явления и процессы*. 2016. № 1. С. 26–32.
7. Пирог О. В., Зацепило А. І. Оцінка експортного потенціалу регіонів України. *Економічний простір*. 2009. № 24. С. 144–152.
8. Дослідження складових формування експортного потенціалу промисловості на макро- та мезорівнях / Н. Ф. Павленчик, О. С. Процевят, Р. М. Скриньковський, Л. С. Гарасим. *Бізнес Інформ*. 2017. № 11. С. 252–257.

References

1. Holovne upravlinnia statystyky u Mykolaiivs'kij oblasti. [Main Department of Statistics in Mykolaiv Region]. Available at: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua>
2. Holovne upravlinnia statystyky u Odes'kij oblasti. [Main Directorate of Statistics in Odesa Region]. Available at: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>
3. Holovne upravlinnia statystyky u Khersons'kij oblasti. [Head Office of Statistics in Kherson Region]. Available at: <http://ks.ukrstat.gov.ua>
4. Derzhavna sluzhby statystyky Ukrainy. [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Lagodiyenko, V. V. (2014). «Improving the efficiency of foreign economic activity through the introduction of the concept of marketing». *Biznes-Navigator*. no. 1(33). pp. 237–243.
6. Kozlova, G. V. (2016). «Regional foreign economic relations as an attribute of the regional economy». *Social'no-jekonomicheskie javlenija i process*. no. 1. pp. 26–32.
7. Py`rog, O. V. and Zacepy`lo, A. I. (2009). «Estimation of export potential of the regions of Ukraine». *Ekonomichny`j prostir*. no. 24. pp. 144-152.
8. «Investigation of components of the formation of the export potential of the industry on the macro- and mesorigines». (2017). Pavlency`k, N. F., Procevyat, O. S., Skry`n`kovs`ky`j, R. M., Garasy`m, L. S. *Biznes Inform*. no. 11. pp. 252–257.

Стаття надійшла до редакції 18.07.2019 р.

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки. 2019 рік. Том 4. № 3.